

Tijdschrift voor Tandheelkunde

NOVEMBER 1933

XL JAARGANG AFLEVERING 11

REDACTIONEEL GEDEELTE

DE TANDARTS EN DE WEDERKEERIGE OVEREENKOMST

616.314 : 614.253.

In het Algemeen Handelsblad (Ochtenblad 22 Oct). vinden wij een beschouwing onder bovenstaanden titel van de hand van Mr. D. P. Gomperts, die wij hier in haar geheel laten volgen.

De lezer van dit opschrift denke niet dat ik plagiaat pleeg op de titels van de feuilletons van den bekenden medewerker van het Handelsblad Kees van Bruggen.

Ik kan het waarlijk niet helpen, dat een tandarts verwickeld is geraakt in het probleem der wederkeerige overeenkomsten. Ik zou haast zeggen: „waarom hij niet“?

Hebben niet talrijke juristen hun tanden stuk gebeten op dit probleem?

Desondanks echter was de verhouding van den tandarts, over wien ik het heden hebben wilde, tot de wederkeerige overeenkomst, van veel inniger aard.

Dit was nl. een tandarts, die geweigerd heeft het slachtoffer te worden van het feit, dat zijn patiënt zich niet langer door hem wilde laten behandelen.

Is de patiënt dan verplicht zich te laten behandelen?

Men rilt reeds bij de enkele gedachte, dat een wederkeerige overeenkomst tot zulke pijnbank-gevolgen aanleiding zou kunnen geven.

Edoch — geen voorbarige vragen.

Laat ons de feiten doen spreken.

Hoe kwam onze tandarts in aanraking met de wederkeerige overeenkomst?

Wel — hij had een overeenkomst gesloten met een patiënt, zooals er m.i. in de tandartsen-praktijk honderden gesloten worden: hij zou het gebit van een patiënt behandelen, de daartoe behoorende tanden en kiezen verwijderen, een voorloopig caoutchouc gebit vervaardigen, passen en plaatsen, en daarna het definitieve gebit maken en plaatsen.

Voor alle daartoe behoorende werkzaamheden en leveranties zou de patiënt f 500 betalen.

Nadat de tandarts het voorloopige caoutchouc gebit geleverd had, verzocht hij den patiënt bij herhaling om terug te komen ten einde den tandarts gelegenheid te geven zijn werkzaamheden voort te zetten, en, op den duur, het bestelde definitieve gebit te leveren.

De patiënt maakte daarop allerlei bezwaren, en deelde mede, dat hij voorloopig zijn caoutchouc gebit nog wenschte te dragen, daar hem dit zoo uitstekend beviel.

Ten slotte echter wierp de patiënt het masker af, en in diens spottend geopenden mond ontwaarde onze tandarts het gebit, dat een collega had geleverd!

De patiënt gaf toe, dat hij zich niet meer door zijn vroegeren tandarts wilde laten behandelen, en dat hij een gebit bij een ander had gekocht.

De versmade dentist schatte het deel van het door hem verrichte werk op f 150, trachtte vergeefs daarover te beschikken, en heeft eindelijk den ex-patiënt doen dagvaarden voor de rechtbank te Utrecht tot betaling van... de volle f 500, de som, die oorspronkelijk was overeengekomen.

Hij verklaarde zich echter uitdrukkelijk bereid het door den patiënt bestelde definitieve gebit alsnog te leveren en tevens de daartoe noodzakelijke werkzaamheden te verrichten. Wat de tandarts vorderde was dus nakoming van de overeenkomst door den patiënt. Daartegenover zou hij, tandarts, zeker ook zijn deel der overeenkomst vervullen, maar primo wenschte hij niet langer te wachten op betaling, en secundo: daar hij, tandarts, voor de uitvoering van zijn taak noodzakelijk altijd de medewerking van den patiënt moest hebben, had deze laatste het aan zich zelf te wijten, dat de rollen werden omgedraaid. Thans moet de patiënt vooruitbetalen. Hij behoudt daartegenover zijn aanspraken op den tandarts. Maar deze behoeft niet langer erop te wachten, of het den patiënt behaagt, hem de praestatie, waartoe hij verplicht blijft, te laten vervullen.

De patiënt verweerde zich door aan te voeren, dat de tandarts nu eenmaal, om welke reden dan ook, de overeenkomst van zijn kant niet

ten uitvoer had gebracht. Naar het oordeel van den patiënt mocht de tandarts geen betaling vorderen voor niet gedane verrichtingen, ook al had hij zich bereid verklaard die verrichtingen alsnog te doen.

De rechtbank verwierp dit verweer. Het gaat hier, zoo overweegt de rechtbank, over een wederkeerige overeenkomst, d. w. z.: tegenover de verbintenis van den tandarts stond die van den patiënt, en omgekeerd. Bij een wederkeerige overeenkomst is elke partij op haar beurt schuldenaar in zooverre hij verplicht is alles te doen wat bevorderlijk is tot het leveren van het gebit; hij is schuldeischer, voorzover het betreft zijn recht op betaling. De patiënt is schuldeischer, omdat hij tegenover den tandarts recht heeft op behandeling en levering van het gebit, hij is schuldenaar, omdat hij den tandarts het verschuldigde honorarium moet betalen.

Nu zegt de rechtbank verder: bij een wederkeerige overeenkomst is de schuldeischer als regel niet verplicht de hem verschuldigde praestatie aan te nemen.

Nemen wij nu den patiënt in zijn gedaante van schuldeischer: hij is dan volgens de rechtbank niet verplicht... zich te laten behandelen (onder omstandigheden: zich te laten pijn doen!). Zie daar den troost voor „nalatige” patiënten, die weigeren zich gelukkig te laten maken.

Anderszijds echter, aldus de rechtbank, heeft de weigering van iemand, om het hem toekomende te aanvaarden, dus de weigering van den schuldeischer om van zijn recht gebruik te maken, geen invloed op het voortbestaan der wederkeerige overeenkomst voor het overige.

Het mooiste voorbeeld hiervan vinden wij bij de arbeidsovereenkomst. In den regel kan een arbeider niet vorderen te worden te werk gesteld. Wil zijn patroon geen gebruik maken van diens recht, om den arbeider op het werk toe te laten, zelfs als dat een gevolg is van een den werkgever persoonlijk betreffende, toevallige verhindering, dan verliest de arbeider zijn aanspraak op het loon daardoor niet.

In dezen trant door redeneerende kwam dus de rechtbank te Utrecht tot de slotsom, dat het weliswaar den patiënt vrij stond zijn gebit te laten maken waar hij wilde, mits hij maar voldeed aan zijn verplichting als schuldenaar, om den tandarts, met wien hij oorspronkelijk had gecontracteerd, het afgesproken bedrag te betalen.

Nu leert echter de parallel, die ik zoeven trok met de wet op het arbeidscontract, dat er aan het door de rechtbank zeer rigoureu doorgevoerde beginsel toch bezwaren verbonden zijn. De arbeider verliest inderdaad zijn recht op loon niet, ook al wordt hij niet te werk gesteld (behoudens om redenen van overmacht, die zoowel den patroon

als den arbeider treffen!). Maar de wet zegt er bij, dat het loon dan verminderd wordt met het bedrag der onkosten, welke de arbeider zich door het niet-verrichten van den arbeid heeft bespaard.

Ik vind het nu wel zeer edelaardig, dat de tandarts niet het slachtoffer mag worden van zijn patiënt — gelijk dat natuurlijk omgekeerd ook niet mag! —, maar is het niet wat kras den tandarts recht te geven op zijn volle honorarium, waarin natuurlijk een flink deel van des tandartsen onkosten begrepen is, als hij die onkosten niet behoeft te maken?

Men zal mij antwoorden: „de tandarts krijgt die kosten toch, als de patiënt alsnog gebruik maakt van zijn recht.”

Maar dat recht heeft in vele gevallen toch een typisch theoretisch karakter. Men kan zich inderdaad menschen voorstellen met meer dan één kunstgebit, één voor daags, en één voor Zondags, of één extra voor het verslijten enz. enz. Technisch wordt de zaak moeilijk, als het gaat om een vast gebit (brug)! Maar er zijn nu eenmaal praestaties, die men niet laat verrichten door lieden, in wie men om de een of andere reden niet voldoende vertrouwen heeft. Daartoe behoort een tandarts, die nog geen wanpraestatie behoeft gepleegt te hebben om een patiënt afkeerig te maken van zijn verdere diensten.

Hoe persoonlijker het karakter der praestatie, hoe moeilijker is het te verklaren, dat de overeenkomst in stand blijft, ook al wordt van de praestatie geen gebruik gemaakt.

Er is een andere parallel in het recht, die dezen kant van de verhouding zeer sterk belicht.

Bij aanneming van een werk bepaalt de wet, dat de aanbesteder den aannemer te allen tijde mag opzeggen, hoezeer het werk ook reeds mocht zijn begonnen, mits hij den aannemer volledig schadeloos stelle.

Als ik dus een huis laat bouwen op een bepaald stuk grond, en de aannemer bevalt mij niet langer zonder dat ik hem wanpraestatie verwijten mag, of daarover een proces voeren wil, dan behoeft ik van zijn diensten verder geen gebruik te maken. Daarvan is dan echter niet het gevolg, dat de overeenkomst van aanneming in stand blijft, en dat ik de oorspronkelijke aanneemsom verschuldigd blijf, terwijl de aannemer verplicht blijft te bouwen, als ik hem daartoe in de gelegenheid stel. Men gevoelt, dat dit onredelijk zou zijn. De aanbesteder heeft reeds door een ander op den bepaalden grond het huis laten afbouwen. Hij heeft geen anderen grond voor het bouwen van een tweede huis beschikbaar. Hij heeft geen tweede huis noodig. Zou hij er wel een noodig hebben op een ander stuk grond, dan zou de verlangde praestatie in den regel een geheel andere zijn, dan de oorspronkelijke, niet doorgedane, bouw.

Moet men daarom zulk een gedupeerden aannemer met leege handen laten uitgaan?

Welneen, hij heeft recht op schadevergoeding.

Dit is echter iets anders dan nakoming van een verbintenis. Schadevergoeding komt juist in plaats van de verbintenis.

En als men nu alles goed beschouwt, wat is dan de tandarts, die voor een bepaald bedrag op zich genomen heeft een gebit te maken, met bijwerkzaamheden en leveranties, anders dan een aannemer van werk?

En wat heeft de patiënt, die niet langer van hem gediend was, anders gedaan dan de aanbesteder, die den aannemer heeft opgezegd?

Schadevergoeding zij dus hier ons parool, en niet nakoming van een verbintenis, waarvan het voortbestaan dikwijls een fictief karakter moet hebben.

Hoewel wij het met de slotopmerking van den schrijver eens zijn, geeft het bovenstaande ons toch aanleiding tot het maken van eenige opmerkingen, die wellicht hun nut kunnen hebben.

Het wil ons voorkomen dat het vonnis van de Utrechtsche Rechtbank op onjuiste gronden berust en tevens de tandheelkunde als onderdeel van de geneeskunst zodoende degradeert (althans voorzoover het de prothese betreft) tot een „vak”, waar onder bepaalde voorwaarden een of meer voorwerpen worden „geleverd”. Als de „tandarts-leverancier” buiten zijn schuld niet in staat wordt gesteld te „leveren”, dan heeft hij toch recht op den vooraf bedongen prijs!!

Een dergelijke voorstelling van de uitoefening van de tandheelkundige praktijk, stelt ons inziens de zaken op haar kop en dat ook in dit geval de tandarts er oorspronkelijk juist zoo over dacht wordt wel bewezen door het feit, dat hij begon met „voor de door hem bewezen diensten” f 150.— in rekening te brengen. Toen de patiënt dit bedrag niet wenschte te betalen en de vordering in juridische handen overging, kwam de rechtsgeleerde raadsman klaarblijkelijk op de gedachte om het slachtoffer dan ook maar *flink* aan te pakken en de volle f 500.— te eischen. Of tandarts en raadsman

beiden niet verbluft zijn geweest, dat zij dit bedrag ook werkelijk toegewezen kregen, meldt de sage niet, het zou ons echter niet verwonderen!

In de eerste plaats kan er van een „overeenkomst” in den zin der wet niet gesproken worden, want ook wanneer geen overeenkomst wordt gemaakt, blijft de declaratie dezelfde. De overeenkomst wil hier dus alleen zeggen dat de patiënt van te voren iets wenscht te weten over de kosten.

De tandarts zal in zoo'n geval antwoorden, dat voor extracties, voorloopige prothese en definitieve prothese, te zamen ongeveer zoo en zooveel verschuldigd zal zijn. Wanneer niets was gevraagd en de behandeling na de voorloopige prothese afgebroken, zou nimmer het geheele bedrag kunnen zijn gevorderd.

Dat verder het argument van Mr. Gomperts, dat men den patiënt toch niet kan dwingen zich te laten behandelen door een tandarts in wien hij — terecht of ten onrechte — geen vertrouwen meer heeft, volkomen steekhoudend is, spreekt wel vanzelf. Dat is dan ook de reden, waarom de tandarts verschilt van een „leverancier in kunstgebitten” en waarom een „overeenkomst” als de hier bedoelde, op de door de Rechtbank aanvaarde wijze naar onze meening onzedelijk zou zijn!

Bezwaar hebben wij echter eveneens tegen de parallel, die Mr. Gomperts trekt met den aannemer.

Hier wordt over het hoofd gezien, dat de tandarts geen „koopman” is, niet verplicht is er een „koopmansboekhouding” op na te houden, maar integendeel dat er een vertrouwenspositie bestaat tusschen hem en zijn patiënten,, welke positie sinds eenige jaren door een „Tuchtwet” gecontroleerd wordt, juist omdat zich omstandigheden kunnen voordoen, waarbij dat noodzakelijke wederzijdsche vertrouwen, hetzij door den tandarts of door den patiënt wordt beschaamd en vaak voor den gewonen rechter vóór dien niet te achterhalen was.

Ook het feit, dat er hier sprake is van een prothese, schijnt

verder vertroebelend gewerkt te hebben, van wege „de leverantie van het gebit”, waarbij nu eenmaal de leek veelal meent, dat de kosten van het „te leveren artikel” de belangrijkste rol speelt! Wij zullen goed doen den patiënten bij te brengen, dat niet het te gebruiken materiaal de hoofdzaak is, maar dat het eenig belangrijke is, het *behoorlijk functioneeren* van de te maken prothese, dat dan ook het honorarium bepaalt. De daarvoor te maken kosten worden een onderdeel van dat honorarium, op dezelfde wijze als de overige praktijkkosten (huishuur, assistentie etc. etc.).

Het geval zou immers in principe hetzelfde zijn geweest, wanneer de bewuste patiënt in plaats van een prothese, een afspraak had gemaakt met zijn tandarts voor het verrichten van een „zenuwbehandeling” met daarop volgende vulling. Aangenomen dat de patiënt na de eerste zitting — om welke reden dan ook — niet meer terug wenschte te komen, zou dan de tandarts recht hebben op het volle afgesproken bedrag?

Hij heeft alleen recht op schadevergoeding, aangenomen dan dat hij die schade kan bewijzen, hetgeen in de meeste gevallen hoogstens kan bestaan in de verloren tijd bij de reeds gemaakte afspraak voor de volgende zitting.

Vandaar dat naar onze meening van een „Wederkeerige Overeenkomst” als door de Utrechtsche Rechtbank bedoeld geen sprake kan zijn en dat de winst, door den juridischen raadsman voor dezen tandarts verkregen, behaald is ten koste van de waardigheid van het beroep!

N.